

Preliminarno saopštenje
UDK 821.163.44.09Alačević M.

Aleksandar RADOMAN (Podgorica)

Fakultet za crnogorski jezik i književnost – Cetinje
aleksandar.radoman@fcjk.me

Adnan ČIRGIĆ (Cetinje)

Fakultet za crnogorski jezik i književnost – Cetinje
adnan.cirgic@fcjk.me

IZVJEŠTAJ O ISTRAŽIVANJU ZBIRKE MIROSLAVA ALAČEVIĆA U ARHIVSKOJ ZBIRCI ODSJEKA ZA ETNOLOGIJU HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI U ZAGREBU

U ovome prilogu autori daju kratak opis zbirke usmenih lirskih pjesama Miroslava Alačevića koja se čuva u Arhivskoj zbirci Odsjeka za etnologiju Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Zbirka, pored ostalih usmenolirskih formi, sadrži i 60 počašnica, čiji je izbor prezentovan u dodatku članka.

Ključne riječi: *Miroslav Alačević, Boka Kotorska, pjesmarica, usmene lirika, počašnice*

Istražujući rukopisnu građu Arhivske zbirke Odsjeka za etnologiju Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu krajem novembra i početkom decembra 2022. godine registrovali smo nekoliko rukopisa u kojima se nalode usmenoknjiževne pjesme zabilježene u Boki Kotorskoj. Jedna od njih prepisana je rukom hrvatskoga historičara i folkloriste Miroslava Alačevića (1843–1927), kako proishodi iz rukopisne bilješke koja se nalazi na poleđini prve strane. U toj se napomeni potpisanoj s „A. (1938)“ navodi ovo: „Ovo nije Matičin zbornik Ante Alačevića, nego njegovog unuka Miroslava. Mnoge su pjesme prepisane iz Antinog rukopisa koji je ukraden iz ormara Matice hrvatske.“

Rukopisna zbirka Miroslava Alačevića pod naslovom „Narodne pjesme...“ nalazi se u arhivskome fondu Odsjeka za etnologiju Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti pod oznakom MH 177. Ispod naslova Narodne pjesme nalazi se i podatak „sakupili najviše po Primorju Makarskom i obližnjim Krajinam Neretvanskoj, Vrgorskoj, Imoskoj, Omiškoj i po obližnjim otocima Ante Alačević (...), Frane (...), Jerko (...), Miroslav (...), Jozica, žena Miroslava (...).“

U obimnome rukopisu pjesme zabilježene u Boki Kotorskoj nalaze se od strane 273 do strane 298, a pored drugih usmenolirskih vrsta u zborniku se nalazi i 60 počasnica. Iz napomene se saznaje da su počasnice, zajedno s drugim lirskim pjesmama iz Boke, „pribavljene“ iz Kotora 24. X 1863. godine od „popa Grga Zarbarinja“ koji „ne želi biti imenovan“. U prilogu ovoga izvještaja donosimo izbor iz počasnica zabilježenih u zbirci Miroslava Alačevića.

157. Peraške počasnice. I dio

Zeleni bore – na staroj zemlji,
Da drag li mi 'e vijenac od tebe,
Još mi je draža ljubav od tebe.
I oko i čelo – sve nam, braćo, veselo!

158. Sijedoj bradi

Sijeda brada – srebrna čaša,
Biser se runi – u čašu pada,
Svaka ga čaša sto dukat valja,
A si'eda brada tri b'jela grada,
I oko

159. Junaku

Junak junaka okom pogleda,
Da onđe bude – đe potrebuje,
A dobar junak svud potrebuje,
Pred gospodinom – među družinom.
I oko

160. Junaku

O junače – bio klobuč – što se ne ženiš?
Đevojka ti crnooka oko dvora ophodi.
Tebi junaku mlađahnom srce zanosi
Il' se ženiš il' ne ženiš tvoja će biti.
I oko

162. Sokolu

Sokoloviću, najlijevši tiću!
Što tako šediš? Ter lov ne loviš!
Ptice ti padoše u sinje more
A prepelice u ravno polje,
Ine ptičice tebi prid dvore.
Ober' sokole! Što ti je od bolje,
Od bolje ti 'e mlada devojka.
I oko

164. Bratu

A bratac mi brata vilom klikovaše
Na visoke – na planine.
Evo ti sam brate! strijele istreljao.
Samo ti se rukom branim
A bratac mi bratu tiho govoraše:
Ne bpj mi se, brajo, moj mili braćene!
Sve su vrijedna braća oko tebe.
I oko itd.

165. Mladoženji

Dolećeše dva sokola – iza planine
Donesoše mladoženji – kitu masline,
Čestito ti mladoženja – novo veselje!
Čestita ti vjerenica – prvo veselje!
Čestita ti ljubi tvoja – drugo veselje!
Do godine mlado čedo – muško ti bilo!
I oko itd.

166. Konju

Uz ravno polje – na vrane konje,
Moja majka – Boga molila:
Da njegov konjić – najbrži bude
Prid gospodinom – među družinom.
I oko itd.

168. Junak i ljuba

Junaka je ljubi – glavom zaklinjala:
Za rano mi doma dođi! Moj junače
Ne mogu ti, ljubi moja – za ran' doma doć
S Peraštanom ere hoću – hladno vino piti
I jošte mi ljubi moja – lijepo napijasmo
U Peraško dobro zdravlje
I oko itd.

169. Junaku

Oružan junak Dunaj prepliva,
Sedlan ga konjić pri br'jegu čeka.
Ne čudim se dobru junaku
Neg se čudim konja njegova
Da ga osedlan bri br'jegu čeka
Jošte treća što 'e najveća,
Doma ga ljubi s poštovanjem čeka.
I oko itd.

170. Bratu

Volio bi moga brata – nego tuđa dva,
Tuđa će me ostaviti – a moj nikada
Do velike do potrebe – majde nikada.
I oko itd.

171. Kakom Gosparu

Ovo 'e gospodar, velik boži dar,
Ko napit želi – da se veseli,
Veselio mu Bog – kuće i njegov dom,
I proljeće ga zdravo zastalo,
Zdravo zastalo, tere veselo.
I oko itd.

172.

Evo te prosim evo te molju!
Ne daj tvojemu sinku na volju;
Er otac sina kad vidi plaha,
Ima mu vazda dacati straha.
I oko itd.

173.

Junak na konju jabuku moli:
Jabuko l'jepa – prigni se doli,
Da te ulomim – da te poklonim,
Da te poklonim – đe ljubav nosim.
I oko

174.

Ah l'jepa vijenca – do tri mila braca!
Ah dršte se, dršte – ne razdijeli te se,
Vama neće n' jedna sila nahudit
I oko itd.

180.

Štitak junaku vas išekoše,
Ruse mu glave ne dotakoše,
Junak bo bješe, ne dadjaše se,
Ni sebe junak, ni dobre glave.
Štitak junaka šitkom zaštititi,
Ne štiti mene već štiti sebe.
Jošte će gora – jelā roditi,
Đe će junaci šitke periti.
I oko itd.

181.

Ne fali se, brajo! tuđom ogradinom,
Nego svojom milom braćom;
Jere će se, brajo! građe oboriti,
Svoja braća nigda nikadare.

Drugi dio – Šaljive

182.

Đevojka mi 'e poručila: dođi do mene.
Svila sam ti zelen v'jenac – ruže rumene.
Još ti hranim dv'je jabuke – kē su za tebe.
To će biti tvoja i moja – prava zabava.
I oko itd.

183.

Pukni na bokū – hoću đevojku.
Ma đe i koju? Baš eno onu!
Kā 'e to ona? En' ona ter ona.
Kā se posmjehnu – kā mi namignu,
A pak mi nogom nogu pritisnu.
I oko itd.

184.

Junak jezdi uz potok,
Konjic mu je putonog,
Stani konju, živ ti ja,
Dok đevojci celov dam,
Ako li ga i ne dam,
Biće nama što Bog da!
I oko itd.

185.

Prođoh proz goru – ne znam proz koju,
Sretah devojk – ne znam ni koju,
Stah joj na nogu – ne znam na koju,
Reče devojka: nuti đidije! đe ne miruje,
A za muku ja ću njemu dati,
Vidro vinovo a ne žmuljića,
Jare pečeno a ne nožića,
Neka đidija zubim zlopiti,
Kada mu bašta – dobro imati!
I oko itd.

186.

Sretah devojk s vedrom na vodu,
Pitah devojk: „Što ti 'e u njedrim?“
„Ali su dunjice? Ali su jabuke?“
„Ali si materi klupka ukrala?“
Reče devojka: „Nuti đidije!
„Nuti đidije – đe ne miruje,
„Što mene pita – ter me ne pita!“
I oko itd.

187.

Devojčica vodu gazi – noge joj se bijele,
Mlad je junak s brijega gleda – srce mu se smije:
„Gazi, gazi, devojčice, da bi pregazila,
„A kada bi pregazila – da bi moja bila,
„Ako ne bi moja bila – r'jeka te zanila.
I oko

191.

Bolje poje gungur ptica – nego dva slavića,
Bolje ljubi star devojk – nego dva mladića,
Toliko mu bog pomogao i današnji dan,
Koliko će i dva stara – ka i jedan mlad.
I oko

192.

Sijeda mu 'e brada a bijela glava,
I još su mu drage – tuđe žene mlade.
Polomio 'e zube – tuđe žene ljubeć,
Skočio 'e u žardin – polomio ružmarin
I onu dobru ružu i čemin.
I oko i

193.

Star devojku ljubi sa svom ljubavi.
Čas je grli – čas je ljubi – čas je ostavi-

194.

Star se dede napravljaše – mladijem momami,
A mome se š njim rugahu: „Star si dede ti!“
Tebi dede oči kaplju a ruke tresu,
Noge ti se podlimljaju – stati ne možeš!
Na koljenu već klečati – drugo ne možeš.
I oko

199.

Devojka mi je poručila: „Dodđi do mene,
Skuhala sam četiri noge – ma su goveđe,
Doklen drago, poigramo – biće gotove!“
I oko

200.

Evo mi 'e poručila kadunina kći:
„Dođ' do mene, latinine, da me ljubiš ti,
„Bić' ti bolje mene ljubiti, no latinke tri,
„Ja ću ti se obrćati – kako hoćeš ti,
„Il' t' ovako il' onako – zgodimo se mi!“
I oko

203.

Ti koji se vučeš – svu noć tamo amo,
Čuvaj dobro leđa i večer i rano,
Ere su ti spravna tri drenova štapa,
Koji će dočekat momici na vrata.
I oko

Dio treći – Ženske

208.

Nevjestice mlada u novome piru,
Da bi uživala svē danke u miru,
Da bi se nazvala sedam sina majka,
Da bi porodila popa redovnika,
U čem bi ti bilo – svemu rodu dika,
Svemu rodu i plemenu – na veliku čia s',
A našem mladoženji sve u dobar čas.
I oko

209.

Prođoh gospođo, jelovu goru,
Čih od gospođe divnu bešedu,
Kad bi 'e čula i razumjela,
U njoj bi bila dokle si živa.
I oko

212.

Opasi se, sele moja, svilenijem pasom,
Ter iziđi među drugam – poštenijem glasom,
Veće valja pošten glas – neg na tebi svilen pas.
I oko

213.

Izjedrilo mi 'e – tanko b'jelo jedro.
Sinju mi moru na pučinu.
Ugledala ga je ljubovca,
Draga mi se je pofalila:
O blago vi meni, moje mile druge:
Evo mi zdravo – ... s puta grede,
A jošter blaže – moje mile druge!
Sa svom braćom i milom družinom.
I oko

214.

A ti mi si, sele, visokoga vrata,
Na glavu ti sjaju tri krune od zlata,
Da bi ih nosila u veljoj radosti,
Ne poznala sele, tuge ni žalosti,
Nego veselja i druge radosti.
I oko

217.

Đevojka se veseli – udaće se k jeseni.
Majka joj se kara – Nemam ćerce dara.
A ona se nasrdi – er pod pupak nju srbi.
I oko

Aleksandar RADOMAN & Adnan ČIRGIĆ

**REPORT ON RESEARCH ON THE COLLECTION OF
MIROSLAV ALAČEVIĆ IN THE ARCHIVES OF THE
DEPARTMENT OF ETHNOLOGY OF THE CROATIAN
ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS IN ZAGREB**

In this paper, the authors provide a brief description of the collection of oral lyrical poems by Miroslav Alačević, which is kept in the archives of the Department of Ethnology of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Zagreb. The collection, in addition to other oral lyrical forms, also contains 60 drinking songs, a selection of which is presented in the appendix to the article. Key words: Miroslav Alačević, Bay of Kotor, song books, oral lyrics, drinking songs